

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Devoluce ve Velké Británii (případová studie Skotska,
Walesu, Severního Irska)**

Tomáš Herčík

Plzeň 2011

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Politologie

Bakalářská práce

**Devoluce ve Velké Británii (případová studie Skotska,
Walesu, Severního Irska)**

Tomáš Herčík

Vedoucí práce:

PhDr. Pavel Hlaváček, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2011

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2011

.....

Poděkování:

Děkuji svému vedoucímu práce panu doktoru Pavlu Hlaváčkovi za podnětné připomínky k práci, odbornou pomoc a čas, který mi věnoval.

Obsah:

1. ÚVOD	7
2. CHARAKTERISTIKA DEVOLUCE	10
3. SKOTSKO	14
3.1 Vývoj autonomních tendencí	14
3.2 Moc zákonodárná	15
3.3 Moc výkonná	18
3.4 Moc soudní	20
3.5 Vztah centrální britské vlády a skotských autonomních institucí	22
4. WALES	24
4.1 Vývoj autonomních tendencí	24
4.2 Moc zákonodárná	27
4.3 Moc výkonná	30
4.4 Moc soudní	32
4.5 Referendum 2011	32
5. SEVERNÍ IRSKO	34
5.1 Vývoj autonomních tendencí	34
5.2 Moc zákonodárná	36
5.3 Moc výkonná	39
5.4 Moc soudní	41
5.5 Vztah Severního Irska a Irska	42

6. SHRNU TÍ	44
7. ZÁVĚR	46
8. POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE	47
8.1 Literatura	47
8.2 Internetové zdroje	47
9. RESUMÉ	49

1. Úvod

Velká Británie je zemí s velmi nesourodým uspořádáním jak z hlediska politického systému, tak i z hlediska uspořádání územního. Existují zde čtyři hlavní regiony a každý z nich má jiné postavení v rámci celé země. Těmito regiony jsou Anglie, Skotsko, Wales a Severní Irsko. Jejich rozdílné postavení v rámci Velké Británie je dané především historickým vývojem a takzvaným procesem devoluce, který započal ve druhé polovině minulého století a stále pokračuje. Anglie je regionem, který prakticky není nijak právně vymezen, nemá zatím takové vnitřní členění, aby zde byl uplatnitelný koncept devoluce tak, jak je tomu u ostatních regionů. V rámci konceptu devoluce Anglie zatím existuje mnoho vnitřních rozporů, než aby byl uskutečnitelným. Skotsko je regionem, na který (z těch zbývajících) byly centrální vládou přeneseny největší pravomoci. Na ostatní dva takové pravomoci přeneseny nebyly, ale proces devoluce ve Velké Británii se stále vyvíjí, takže je otázkou, zda bude jejich postavení v budoucnu vyrovnáno.

K takovému uspořádání Velké Británie je potřeba velkého respektu ať už ze strany obyvatel nebo státních institucí, neboť Velká Británie není federálním státem. Původ respektu k danému uspořádání země lze hledat zejména ve vysokém stupni konsenzuálnosti a respektu k zákonům a autoritám, které patří k charakteristikám politického systému Velké Británie. Je třeba si uvědomit, že prosazení devolučních zákonů nebylo náhlým zvratem v britské politice, ale bylo to vyvrcholení dlouhodobějšího procesu na základě široké politické i společenské shody.

Ve své práci se zaměřím na to, jaký má proces devoluce dopad na regiony, které jsou v rámci Velké Británie právně – politicky vymezeny, tedy na Skotsko, Wales a Severní Irsko. Hlavním cílem této bakalářské práce bude popsat změny, které v souvislosti s devolucí v těchto regionech nastaly. Důležitou otázkou, na kterou bude práce hledat odpověď, je, jakou míru autonomie v rámci uspořádání země výše zmíněné regiony získaly. Míra autonomie je velmi abstraktní pojem, proto si jako měřítko vytyčím jakousi cestu, na jejímž konci je naprostá autonomie (či, chcete-li, nezávislost), a na základě zjištěných fakt určím, jak daleko po ní jednotlivé regiony doposud díky

získané autonomii v procesu devoluce došly. U každého z regionů se zaměřím na klasické dělení moci na moc zákonodárnou, výkonnou a soudní a popíši, jak zde nezávisle na centrální britské vládě funguje legislativa, exekutiva a soudnictví a instituce s tím spojené. Předmětem mého zkoumání budou tedy především regionální parlamenty (národní shromáždění), vlády a soudnictví. Pokusím se o komplexní charakteristiku těchto institucí, jejich funkcí a nastavení a také o vymezení jejich pravomocí. Zaměřím se také na zajímavé prvky vztahů těchto regionů s centrální britskou vládou. V případě Walesu bude věnován prostor aktuální události, kterou je Referendum 2011, a která bude mít velký dopad na velšskou legislativu. Jedním z cílů práce bude také představit proces devoluce z obecného hlediska.

Jednotlivé podkapitoly jsou nazvané Moc zákonodárná, Moc výkonná a Moc soudní. To však neznamená, že by každý z regionů měl naprosto nezávislou moc zákonodárnou nebo moc soudní, míra jejich závislosti se liší region od regionu a bude jedním z předmětů zkoumání práce. Podkapitoly jsou takto nazvané z důvodu přehlednosti.

Práce je rozčleněna do čtyř hlavních kapitol. V první kapitole je podrobněji a obecně popsán proces devoluce. Druhá kapitola je věnována Skotsku, přičemž v její první části je shrnut historický vývoj autonomních tendencí směřující k devolučnímu procesu a přijetí zákona Scotland Act v roce 1998, tak, aby bylo snažší pochopit podmínky, za kterých je devoluce umožněna. Další části jsou věnovány postupně současné skotské moci legislativní, exekutivní a soudní, respektive tomu, jaké důležité instituce zde jsou od roku 1998 zakotveny. Důležitým aspektem práce bude nastínění funkcí těchto institucí, a to nejen skotských, ale i velšských a severoirských. Poslední část první kapitoly je zaměřena na vztah mezi skotskou a centrální exekutivou. Třetí kapitola je nazvána Wales a je vystavěna obdobným způsobem s tím rozdílem, že její poslední část se věnuje velmi aktuální události, kterou je Referendum 2011. Poslední kapitola je věnována Severnímu Irsku a je vystavěna taktéž obdobným způsobem tentokrát s tím rozdílem, že poslední část je s ohledem na konflikty, ke kterým na ostrově v minulosti docházelo, věnována vztahu mezi Severním Irskem a Irskem.

V práci jsem využil především zahraničních internetových zdrojů, které jsem doplnil o česky psané tištěné zdroje. Primárně jsem používal domovské stránky

institucí, které jsou v práci popisovány, a to z důvodu aktuálnosti a nezkreslenosti informací. V obecném popisu devoluce jsem vycházel především z díla docentky Říchové, které jsem používal i u popisů vývoje autonomních tendencí jednotlivých regionů. To jsem doplnil o další tištěné zdroje a články.

2. Charakteristika devoluce

Velká Británie byla až do konce 20. století zemí, k jejímž politickým charakteristikám patřil pojem unitarismus, který znamená, že státní moc je vykonávána jednotně ústřední vládou. Toto změnil právě proces devoluce, který je ústředním tématem této bakalářské práce. Tento pojem souvisí zejména s vytvořením autonomních institucí ve Skotsku, Walesu a Severním Irsku a těmto konkrétním institucím se věnují následující kapitoly. Důležitým faktorem, který vedl k tomuto úspěchu regionálních samospráv, byl nástup labouristické vlády v devadesátých letech minulého století, která se pro podporu autonomních parlamentů výrazně zasazovala již ve své předvolební kampani. Labouristická vláda po referendu v roce 1997, které spolu se souhlasem Westminsteru otevřelo cestu k autonomním parlamentům, odmítala mluvit o ukončení unitarismu v zemi, ale devoluční proces naopak považovala za „*politický akt mající unitarismus naopak posílit*“ (cit. dle Říchová, 1999: 113). Zároveň je devoluce považována za jednu z největších politických změn ve Velké Británii po druhé světové válce (Říchová, 1999: 111 – 113).

Devoluce je dnes považována za specificky britskou záležitost, ačkoliv se tento jev (i když pod jinými názvy) vyskytoval i jinde v historii poměrně často. Tento pojem sám o sobě je pojmem politickým. Znamená předávání pravomocí z centra regionům nebo zemím tak, aby mohly rozhodovat o některých nebo všech aspektech života samy. Tyto pravomoci však mohou být dočasné a centrální vláda si udrží absolutní moc, včetně toho, že si může tyto pravomoci vzít zpět.¹

Výklad pojmu devoluce se však mnohdy liší. Faktem je, že devoluce je jedním ze tří typů přenosu kompetencí na podstátní instituce (ostatní dva jsou decentralizace a dekoncentrace). Devoluce je však typem, který vyvolává nejvíce sporů. Michael Keating tvrdí, že to je jak přenos kompetencí směrem od centra (státního celku) dolů na jednotlivé regiony a místní správní orgány, tak i nahoru směrem od státního celku na mezinárodní instituce. Britský právník a politolog Vernon Bogdanor naopak chápe devoluci výlučně jako proces přenášení moci z nadřízených k podřízeným politickým

¹Co je devoluce?, dostupné na: <http://www.responsiblecitizen.co.uk/what-is-devolution.html>, 19.2.2011

institucím, tedy tak, jak probíhá ve Velké Británii. Podřízené orgány jsou podle něj vždy volené a může se jednat jak o přenos funkcí legislativních, tak i funkcí exekutivních (Fiala – Říchová, 2002: 22 - 23).

Proces devoluce zahrnuje tři základní charakteristiky. Tou první je již zmiňovaná premisa, že jde o přenášení pravomocí na orgány, které jsou volené, a ty pak zůstanou podřízené centru. Druhou charakteristikou je to, že tyto orgány mají nějaký územní podklad – ve Velké Británii jsou tedy konstruovány ve Skotsku, Walesu a Severním Irsku. Třetí a poslední charakteristikou je to, že přenesené pravomoci v předchozím (tedy unitárním) období náležely výhradně centrálním ministerstvům a parlamentu (Říchová, 2002: 247).

Ve Skotsku, Walesu a Severním Irsku jsou některé vládní politiky a veřejné služby odlišné od těch, které jsou v Anglii. Centrální britská vláda některé pravomoci delegovala na přenesené parlamenty a vlády, a ty tak mohou činit určitá rozhodnutí o daných územích. Na zmíněné parlamenty nebo shromáždění byly tyto pravomoci převedeny po referendech ve Skotsku a Walesu v roce 1997 a v obou částech Irsku v roce 1998. Tyto nově vzniklé instituce převzaly kontrolu v roce 1999. Centrální britská vláda je zodpovědná za veškerou národní politiku ve všech záležitostech, které nebyly přeneseny na regionální orgány. Tyto záležitosti zahrnují mimo jiné zahraniční věci, obranu, sociální zabezpečení, makroekonomické řízení a obchod. Zůstala také odpovědná za národní politiku Anglie ve všech záležitostech, které byly v ostatních regionech převedeny na regionální instituce. Britská vláda stále může přijímat zákony platné pro jakýkoliv region, ale v praxi to probíhá tak, že k rozhodnutí o přenesených záležitostech musí dát souhlas daná regionální vláda. Tomu, jak jsou záležitosti rozděleny mezi centrální britskou vládu a regionální instituce, bude věnován větší prostor v následujících kapitolách. V britské vládě jsou také tajemníci, kteří jsou zodpovědní za chod úřadů nazvaných *The Scotland Office*, *The Wales Office* a *The Northern Ireland Office*. Tyto úřady dohlížejí na to, že devoluce funguje hladce a mají pomoci řešit případné spory. Zároveň reprezentují svůj region v britské vládě a představují britskou vládu v oněch regionech. Většina kontaktů mezi britskou vládou a

regionálními vládami se však odehrává mezi jednotlivými vládními resorty, které se podílí na specifických záležitostech.²

K procesu devoluce se váže i pojem regionalizace. Tento pojem se váže ke specifické jednotce zvané region. Region je možno definovat buď jako územní jednotku menší než stát, která je zároveň součástí státu, nebo jako specifickou kulturní a politickou jednotku, která je definována různými etnickými, jazykovými nebo historickými odlišnostmi. Regionalizace je potom pojmem vázaným na zájmy mocenského centra a vztahujícím se výlučně na instituce. Regionalizací vzniká nová úroveň teritoriálního uspořádání státu a rovněž tímto pojmem někteří autoři zamýšlejí to, že vláda jako nadřazená instituce přenáší některé pravomoci na regiony. Existují tři typy regionalizace. Ten, jehož příkladem je Velká Británie, se nazývá regionalizace bez vytvoření regionálních stupňů. Ve Velké Británii je totiž situace taková, že pouze tři národy ze čtyř (Skoti, Velšané a Irové) mají svůj region v administrativním kontextu (Anglie regionem v tomto kontextu není) (Fiala – Říchová, 2002: 10 - 13).

Proces, který se odehrává ve Velké Británii, nelze označovat za federalizaci, protože ta by musela zahrnovat všechny čtyři části Velké Británie (tedy i Anglii), ne pouze tři, tedy by musela probíhat celoplošně (Fiala – Říchová, 2002: 23).

Na tomto místě je však třeba uvést, že do projektu devoluce bývá někdy zahrnuta i Anglie. Někteří odborníci vidí řešení v jejím rozdělení na několik regionů s vlastními autonomními institucemi, které by měly přenesené pravomoci. Tato varianta byla zahrnuta například v návrhu na novou britskou ústavu v roce 1991, kde bylo uvedeno, že by legislativní moc měla být rozdělena mezi parlament a volená shromáždění ve Skotsku, Walesu, Severním Irsku a 12 anglických oblastech (Svatoň, 1996: 23 – 24).

Jednou z věcí, která devoluci ve Velké Británii umožnila, je i to, že se zde historicky neujal absolutismus. Následkem toho bylo, že se ve Velké Británii nikdy nepodařilo silně vybudovat centralizovanou státní správu. Samospráva tak i v důsledku toho, že zde chyběla dvojkolejnost veřejné správy, získala rozsáhlou autonomii a tu si udržuje dodnes (Klokočka, 1996: 250).

² Přenesená vláda ve Velké Británii, dostupné na: http://www.direct.gov.uk/en/Governmentcitizensandrights/UKgovernment/Devolvedgovernment/DG_073306, 19.2.2011

Devoluce je záležitostí, která přináší mnoho výhod, ale také mnoho problémů. Ve Velké Británii je mnoho lidí, kteří s ní souhlasí, ale má také mnoho odpůrců. Devoluce však dnes již není záležitostí pouze Velké Británie, ale tento proces probíhá i v některých jiných zemích. Příkladem může být třeba americká oblast District of Columbia. Záleží jen na jednotlivých vládách a institucích, jak se s těmito potížemi dokáží vyrovnat. Tato práce se však zabývá výhradně devolucí ve Velké Británii.³

³ Co je devoluce?, dostupné na: <http://www.responsiblecitizen.co.uk/what-is-devolution.html>, 19.2.2011

3. Skotsko

3.1 Vývoj autonomních tendencí ve Skotsku

Mezi Anglií a Skotskem existovala od roku 1603 takzvaná personální unie, ale o opravdu systémové propojení těchto zemí šlo až od roku 1707, kdy byl přijat zákon o Unii (*Act of Union with Scotland*). V roce 1885 byl vytvořen takzvaný *Scottish Office*, což je zvláštní orgán v rámci britské vlády, který se zabývá pouze tím, co souvisí se Skotskem. Členem kabinetu se však stal až v roce 1892, v roce 1926 pak získal statut státního tajemníka a v roce 1979 se ustálil jako specifický orgán o několika členech. V jeho čele byl reprezentant vítězné strany z voleb do dolní komory parlamentu a jeho členové byli odpovědní pouze vládní straně, nikoliv skotským voličům. Vláda totiž potřebovala kontrolovat aktivity místní správy ve Skotsku. Hlavním úkolem tohoto orgánu bylo projednávání a příprava návrhů zákonů, které by se po svém přijetí výrazně dotýkaly Skotska (Říchová, 1999: 111 - 124).

I přesto, že v rámci Westminsterského parlamentu byl co se týče Skotska učiněn velký krok kupředu, stále přetrvávaly snahy o větší samostatnost. Tyto snahy v sobě obsahovaly požadavek na suverénní parlament tak, jak zde existoval již před rokem 1707. Také zde existoval požadavek na federativní uspořádání Velké Británie. Tyto snahy v průběhu dvacátého století polevily, ale znovu nabraly na intenzitě v šedesátých letech. V roce 1973 Královská komise pro ústavu doporučila formu legislativní devoluce ve Skotsku. V polovině sedmdesátých let začaly skotské samosprávné tendence opět sílit a labouristická vláda pod tímto tlakem navrhla zákon, který měl založit Skotské shromáždění (*The Scotland Act*). Ohledně zákona sice probíhaly velké parlamentní boje, nicméně byl schválen 31.7. 1978. Jeho podmínkou však bylo to, že bude schválen v referendu, ve kterém muselo hlasovat alespoň 40 procent ze všech oprávněných skotských voličů. Zákon byl sice v referendu 1.3. 1979 podpořen nadpoloviční většinou hlasů, ale hlavní podmínka nebyla splněna, protože referenda se účastnilo pouze 33 procent všech oprávněných voličů. Tento neúspěch dokonce potopil labouristickou vládu v následujících volbách a zákon byl v červnu roku 1979 zrušen.

Nová konzervativní vláda byla proti další decentralizaci, protože se obávala rozpadu Spojeného království, a podporovala spíše zvláštní zacházení se Skoty v rámci Westminsterského parlamentu. Nicméně proti tomuto názoru vlády se vynořilo mnoho opozičních názorů, které se v roce 1987 sjednotily pod Skotské ústavní shromáždění (*The Scottish Constitutional Convention* (SCC)). Klíčovým požadavkem bylo vytvoření Skotského shromáždění nebo parlamentu se zákonodárnou pravomocí. SCC vydávalo v následujících letech mnoho zpráv, které vyplývaly z jeho podrobných šetření a konzultací. V roce 1995 vydalo závěrečnou zprávu nazvanou *Scotland's Parliament, Scotland's Right*, která obsahovala především návrhy na provedení devolučního schématu. Ta se stala základem pro manifest *Labour Party* před všeobecnými volbami v roce 1997, ve kterých labouristé zvítězili. Jejich vláda poté na základě svých návrhů z Bílé knihy v červnu 1997 připravila referendum o ustavení Skotského parlamentu, které se konalo na rozdíl od roku 1979 před schválením zákona, nikoliv po něm. Tak chtěla vláda zajistit, aby byla vyjádřena vůle občanů, nikoliv vůle vlády. Samotné referendum se konalo 11. září 1997. Jasná většina voličů se v něm vyjádřila pro vytvoření Skotského parlamentu a také pro to, aby měl parlament určitou pravomoc měnit výši daní. Zákon byl předložen ke schválení v prosinci 1997 a schválen v listopadu 1998. Zároveň byla ustanovena Poradní řídicí skupina (*Consultative Steering Group*), která reprezentovala skotské politické strany a jiné občanské skupiny a zájmy. Jejím úkolem bylo vypracovat návrhy pro praktické fungování parlamentu, což v lednu roku 1999 vyústilo v závěrečnou zprávu, jež se stala základem pro takzvaná *Standing Orders*, což jsou pravidla, jak má Skotský parlament fungovat. První volby do parlamentu proběhly 6. května 1999 a první schůze se konala 12. května 1999. Oficiálně byl parlament otevřen 1. července 1999 královnou a přijal zároveň své plné legislativní pravomoci.⁴

3.2 Moc zákonodárná

Zákonodárnou moc ve Skotsku tvoří jednokomorový parlament, který sídlí v Holyroodu v Edinburghu. V současné době je jeho členy 129 poslanců (takzvaných

⁴ Cesta k devoluci, dostupné na: <http://www.scottish.parliament.uk/vli/history/pathtodevolution/index.htm>, 1.2.2011

Members of the Scottish Parliament – MSPs), ze kterých je 73 voleno v místních volebních obvodech takzvaným systémem „*first – past – the – post*“, který se používá i u voleb do Westminsterského parlamentu (jedná se o většinovou volbu), a zbylých 56 je voleno na základě systému regionálních seznamů („*regional list system*“), což je volba proporční. Poslanci jsou voleni na čtyři roky, pokud vláda nepropadne v hlasování o důvěře. Potom by se konaly předčasné volby. Vláda je složena z vítězů voleb, kteří jsou schopni dát dohromady parlamentní většinu.⁵ Existuje zde tedy několik rozdílů oproti Westminsterskému parlamentu, který je dvoukomorový. Předčasné volby nemohou změnit termín regulérních voleb. Výše zmiňované čtyřleté volební období je tedy (na rozdíl od sice pětiletého, ale pro politické potřeby pružného volebního období do westminsterské Dolní komory) pevné. Smíšený volební systém má zase za následek mnohem vyváženější stranické složení Skotského parlamentu než má Dolní komora ve Westminsteru. Předseda vlády ve Skotsku je volen po volbách, není to lídr vítězné strany jako britský premiér (Říchová, 2005: 10).

Skotský parlament je zákonodárný orgán pro přenesené záležitosti, který zároveň zkoumá práci Skotské vlády. Může schvalovat zákony týkající se Skotska. Jde o širokou škálu domácích záležitostí z oblastí, které jsou známy jako výše zmiňované přenesené záležitosti a mezi něž patří: zemědělství, občanské a trestní právo, vzdělávání, životní prostředí, zdravotnictví, bydlení, místní samosprávy, plánování, policejní a požární služby, sociální práce, sport a umění a doprava. Parlament zároveň může zvýšit nebo snížit základní sazbu daně z příjmu o tři pence na jednu libru.⁶ Ani jedna z dosavadních vlád však tuto pravomoc neuplatnila. Podat návrh totiž může kterýkoliv člen vlády, ale parlament to následně musí schválit. Pokud tento návrh schválí, tak má poté platnost pouze jeden rok (Říchová, 2005: 11). Parlament však nemůže rozhodovat v určitých oblastech známých jako rezervované záležitosti, kterými jsou: zahraniční věci, obrana, imigrace a sociální zabezpečení. V těchto věcech rozhoduje parlament ve Westminsteru.⁷ Obecně platí to, že pravomoci, které se týkají Skotska a není u nich

⁵ Skotský parlament – Včera a dnes, část pátá: Parlament dnes, dostupné na: <http://www.rampantscotland.com/features/parliamente.htm>, 3.2.2011

⁶ Cesta k devoluci, dostupné na: <http://www.scottish.parliament.uk/vli/history/pathtodevolution/index.htm>, 3.2.2011

jasně určeno, že náleží britskému parlamentu, patří parlamentu skotskému (Říchová, 2005: 11).

Nejvyšší funkcí v parlamentu je takzvaný *Presiding Officer* (PO). Ten je volen parlamentem z řad poslanců po každých volbách a jeho hlavní funkcí je předsedat jednání parlamentu. Jeho dalšími specifickými funkcemi jsou výběr otázek pro Prvního ministra (*The First Minister*), tedy předsedu vlády, a také výběr dalších (doplňujících) otázek. Kromě toho má tři role: tou první je předsednictví ve *Scottish Parliamentary Corporate Body*, což je orgán, který je složen z pěti poslanců (včetně PO), kteří jsou také voleni parlamentem, jeho další rolí pak je předsednictví v Parlamentním výboru, a poslední rolí PO je potom reprezentovat Skotský parlament doma i v zahraničí. PO by měl být politicky nestranný, přistupovat rovně k zájmům všech členů parlamentu a zároveň jednat jejich jménem. Má také dva zástupce (*Deputy Presiding Officers*) z řad poslanců. Ti mají stejné povinnosti jako on, pokud jednají na jeho místě, ale pokud nejednají, tak si zachovávají stranickou loajalitu a hlasují v parlamentu.⁸

Hlavní orgány parlamentu jsou tři a prvním z nich je Parlamentní výbor (*The Parliamentary Bureau*). Tvoří ho skupina poslanců (obvykle to jsou obchodní manažeři politických stran), kteří jsou zástupci parlamentních politických stran a uskupení o pěti a více členech. Parlamentní výbor se schází pravidelně v soukromí a vytváří program jednání a probírá záležitosti, které by měly být projednány. Tento program je poté projednáván v parlamentu.⁹

Dalším orgánem Skotského parlamentu je pětičlenná Skotská parlamentní korporace (*The Scottish Parliamentary Corporate Body*), která je podle zákona *Scotland Act* orgánem statutárním. Její členové by neměli zastupovat jednotlivé strany, ale všechny poslance. Korporace poskytuje zaměstnance, služby a ubytování tak, aby parlament mohl fungovat. Je to orgán odpovědný parlamentu. Neexistuje žádný oficiální

⁷ Jak funguje Skotský parlament, dostupné na: <http://www.scottish.parliament.uk/vli/publicInfo/hspw/documents/HTSPWEng-Sept10.pdf>, 3.2.2011

⁸ Homepage of the Presiding Officer Alex Fergusson, dostupné na: <http://www.scottish.parliament.uk/corporate/po/index.htm>, 3.2.2011

⁹ Parlamentní orgány – vztahy, dostupné na: <http://www.scottish.parliament.uk/corporate/spcb/publications/ParliamentaryBodies.pdf>, 3.2.2011

vztah mezi Parlamentním výborem a Skotskou parlamentní korporací, ale je zde kontinuita v podobě předsedajícího PO a není neobvyklé, že tyto dva orgány skrze jeho osobu v určitých oblastech spolupracují.¹⁰

Třetím orgánem parlamentu je *The Conveners' Group*, který sestává z předsedů mandátních a předmětových komisí. Přidělování funkcí předsedů probíhá rovnovážně s ohledem na politické strany v parlamentu. Tomuto orgánu předsedá také PO, ten nicméně deleguje toto předsednictví na jednoho ze svých zástupců. *The Conveners' Group* poskytuje především fórum, kde mohou předsedové výborů diskutovat o společných zájmech, a také usnadňuje spolupráci mezi výbory, Parlamentním výborem a Skotskou parlamentní korporací. Má také množství funkcí jako například konzultování otázek týkajících se kompetencí výborů a společných schůzí výborů.¹⁰

3.3 Moc výkonná

Skotský parlament po parlamentních volbách volí Skotskou vládu. Ta je zodpovědná za každodenní záležitosti týkající se obyvatel Skotska, jako jsou zdravotnictví, školství, spravedlnost, venkovské záležitosti a doprava. Obecným cílem vlády je zaměření vládních a veřejných služeb na vytváření úspěšnější země s příležitostmi pro všechny, která bude vzkvétat prostřednictvím vzrůstu udržitelného hospodářského vývoje.¹¹

Vláda je zodpovědná za rozvoj a provádění politiky v oblasti přenesené působnosti. Obvykle jsou její členové příslušníky strany, která drží nejvíce křesel v parlamentu. Vláda je rozprostřena po různých místech ve Skotsku, ale její hlavní úřady se nacházejí v Glasgow a v Edinburghu. Její ministři jsou také odpovědni parlamentu, přičemž jednou z jeho rolí je zkoumat práci vlády. Stejně jako ostatní návrhy zákonů jsou i návrhy zákonů předložené vládou přezkoumávány komisemi a celým

¹⁰ Parlamentní orgány – vztahy, dostupné na: <http://www.scottish.parliament.uk/corporate/spcb/publications/ParliamentaryBodies.pdf>, 3.2.2011

¹¹ Skotská vláda, dostupné na: <http://www.scotland.gov.uk/About/>, 3.2.2011

parlamentem. Parlamentní komise mohou klást dotazy tajemníkům, ministrům a civilním zaměstnancům. Otázky mohou klást také ostatní poslanci, kterým to poskytuje prostředky pro získání faktických a statistických informací z vlády. V současnosti je praxí, že členové vlády nejsou zároveň členy parlamentních komisí.¹²

Skotský parlament a Skotská vláda, jak již bylo uvedeno výše, rozhodují podle *Scotland Actu* pouze v určitém typu záležitostí – v takzvaných přenesených záležitostech (*Devolved Matters*). Ve vyhrazených záležitostech (*Reserved Matters*) rozhoduje pouze britský parlament a britská vláda. Vztah mezi skotskou vládou a parlamentem je v podstatě stejný jako vztah mezi britskou vládou a britským parlamentem.¹³

Ministři a tajemníci jsou podporováni direktoriáty Skotské vlády, ve kterých pracují civilní zaměstnanci. Jsou také součástí dvou samostatných organizací – Skotské vlády (v jejich ministerské roli) a Skotského parlamentu (coby poslanci). Mohou mít dva úřady – jeden z nich na místní úrovni a druhý v rámci Skotské vlády. Tyto úřady však zůstanou kompletně odděleny včetně zcela rozdílných kontaktů.¹⁴

Skotskou vládu tvoří kabinet, který je složen z předsedy vlády, tedy *Prime Ministra*, a ostatních ministrů, kteří jsou vybíráni předsedou vlády a jmenováni do funkce podle *Scotland Actu* z roku 1998. Členy vlády jsou také tajemníci (*Cabinet Secretaries*). Kabinet se obvykle schází jednou za týden v době, kdy zasedá parlament. Vláda je založena na principu kolektivní zodpovědnosti, což znamená, že za každé rozhodnutí jednotlivých ministrů je zodpovědná celá vláda, a stejně tak každé, ať už kolektivní nebo individuální, rozhodnutí ministrů je závazné pro všechny členy vlády. Od členů vlády se očekává, že se budou chovat v souladu s nejvyššími standardy ústavního a osobního chování. Ujednání o zásadách chování, principech a precedentech,

¹² Kdo mě zastupuje?, dostupné na: <http://www.scottish.parliament.uk/vli/publicInfo/representing/documents/WRMMar2010.pdf>, 4.2.2011

¹³ Jak funguje Skotský parlament, dostupné na: <http://www.scottish.parliament.uk/vli/publicInfo/hspw/documents/HTSPWEng-Sept10.pdf>, 4.2.2011

¹⁴ Cesta k devoluci, dostupné na: <http://www.scottish.parliament.uk/vli/history/pathtodevolution/index.htm>, 4.2.2011

kteře mohou být aplikovány na ministry, obsahuje dokument *The Scottish Ministerial Code*. Vláda je podpořena Sekretariátem (*The Cabinet Secretariat*), který pracuje ve jménu všech ministrů a všech vládních oddělení, aby zařizoval běžné vládní záležitosti a usnadnil proces rozhodování tak, že záležitosti, které vyžadují kolektivní posouzení, jsou Kabinetu předloženy včas a účinným způsobem.¹⁵

Velmi důležitou metodou práce Skotské vlády jsou konzultace. Vzhledem k tomu, že má vláda na starosti široké spektrum oblastí, existuje také mnoho typů konzultací. Ty však mají společný obecný cíl: poskytovat příležitosti pro ty, kteří chtějí vyjádřit svůj názor na určité oblasti práce skotské vlády, aby tak učinili způsobem, který bude informativní a zlepší tuto práci. Tyto konzultace mohou sbírat názory mnoha různými způsoby, například formou psaných dokumentů, veřejných setkání, takzvaných *focus groups*, dotazníků nebo on-line diskuzních fór. Zatímco však okolnosti vyplývající z odpovědí na tyto konzultace mohou ovlivnit tvorbu veřejných politik, nemohou tyto konzultace adresovat jednotlivé problémy a připomínky Skotské vládě nebo jinému veřejnému orgánu.¹⁶

3.4 Moc soudní

1. dubna 2010 byla zákonem, který se týkal skotských soudů a soudnictví, založena Skotská soudní služba coby nezávislý statutární orgán, který stojí v čele skotského soudnictví a soudů. Tomuto orgánu předcházela Výkonná agentura Skotské vlády, která vznikla v roce 1995, a která se později stala pod vlivem devoluce odpovědnou ministrům Skotské vlády. Zároveň byl výše zmíněným zákonem jmenován takzvaný *Lord President* jako hlava skotského soudnictví. Ten má odpovědnost za dobře fungující chod soudů, za prosperitu, řízení a instruktáž soudů a za zajištění vhodných opatření při vyšetřování a rozhodování o stížnostech na jednání soudů.¹⁷

¹⁵ The Scottish Cabinet, dostupné na: <http://scotland.gov.uk/About/14944>, 4.2.2011

¹⁶ About Scottish Government Consultations, dostupné na: <http://www.scotland.gov.uk/Consultations/About>, 4.2.2011

Takzvané vyšší či nadřazené soudy jsou ve Skotsku dva. První se jmenuje *The Court of Session* a ten druhý *The High Court of Justiciary*. Za jejich správu je odpovědný Nejvyšší úředník pro zasedání a soudnictví, který sídlí v Parlamentu v Edinburghu.¹⁸

Nejvyšším civilním soudem ve Skotsku je *The Court of Session*, který sídlí v budově Skotského parlamentu v Edinburghu. Je to soud prvního stupně a odvolací soud. Odvolání týkající se rozsudku tohoto soudu lze podat k horní komoře britského parlamentu nebo od 1. října 2009 k novému Nejvyššímu soudu Spojeného království. Kořeny této nejvyšší skotské soudní instituce lze vysledovat až do šestnáctého století. Nyní se soud skládá ze dvou částí – první je *The Outer House* (jeho úkolem jsou slyšení případů první instance) a druhou *The Inner House* (ten funguje v podstatě jako odvolací soud, ale řeší jen malé množství záležitostí první instance).¹⁹

Druhým z vyšších soudů je *The High Court of Justiciary*. Ten se zabývá závažnými kriminálními případy. Jednání soudu probíhají před soudcem a vždy za přítomnosti poroty, která se skládá z patnácti lidí. Tito lidé jsou vybíráni náhodně ze seznamu voličů. Tento soud má sídlo v Edinburghu, ale zasedání soudu se konají i v ostatních skotských městech. Důvodem je snížení nepohodlí svědků, porotců a uživatelů soudu. Hlavní soudce užívá titul *Lord Justice-General*. Administrativními věcmi, které souvisí s případy, se převážně zabývá úřad nazvaný *The Justiciary Office*.²⁰

Skotsko je pro účely práva rozděleno na šest oblastí, takzvaných *Sheriffdoms*. V rámci nich existuje dohromady 49 soudů, takzvaných *Sheriff Courts*. Každému z nich předsedá soudce zvaný *Sheriff*. Práce *Sheriff Courts* se dělí do tří oddělení – občanského, trestního a intendantního, který se zabývá nakládáním s pozůstalostí po

¹⁷ Judiciary and Courts (Scotland) Act., dostupné na: <http://www.scotcourts.gov.uk/judiciarycourtsact.asp>, 4.2.2011

¹⁸ Úvod do skotského soudnictví, dostupné na: <http://www.scotcourts.gov.uk/introduction.asp>, 4.2.2011

¹⁹ Court of Session – Introduction, dostupné na: <http://www.scotcourts.gov.uk/session/index.asp>, 5.2.2011

²⁰ Úvod do skotského soudnictví, dostupné na: <http://www.scotcourts.gov.uk/introduction.asp>, 5.2.2011

zemřelé osobě. Administrativní práce je vykonávána místními úředníky a jejich zaměstnanci.²¹

V oblastech *Sheriffdoms* existují od roku 2008 také takzvané *Justice of the Peace Courts*, což jsou soudy, které nahradily dřívější okresní soudy a spadají pod správu Skotské soudní služby.²¹

3.5 Vztah centrální britské vlády a skotských autonomních orgánů

To, jak jsou rozděleny pravomoci mezi centrální orgány a skotské autonomní orgány jsem již vysvětlil výše. Nyní se tedy zaměřím na další aspekty jejich vzájemného vztahu.

Předně je třeba uvést, že zastoupení skotských poslanců ve Westminsteru bylo zredukováno na základě článku 86 ze *Scotland Act 1998*. Ten stanovoval, že poté, co bude vytvořen Skotský autonomní parlament, bude zredukován do té doby nadhodnocený počet skotských poslanců v britské vládě (Říchová, 2005: 9). *Scotland Act* toto řeší tak, že je v něm zanesena úprava Přílohy č. 2 k *MIParliamentary Constituencies Act 1986*, tedy zákonu, který udává pravidla pro přerozdělení křesel ve Westminsteru. Úprava spočívá v tom, že již nadále nejsou zachovány menší skotské volební obvody, což ruší onu nadhodnocenost na celonárodní úrovni.²² Počet skotských poslanců však byl snížen až po volbách konaných v květnu roku 2005, a to ze 72 na 59. Co do počtu to sice nebyla příliš radikální změna, ale znamenalo to poměrně velkou změnu z politického hlediska. Skotská reprezentace ve Westminsteru (a tím pádem i skotští voliči) totiž mohla mít díky svému nadhodnocenému postavení poměrně velkou váhu oproti ostatním. Toto se projevilo například v sedmdesátých letech minulého století, kdy byla formulována takzvaná *West Lothian Question*, otázka, která zněla: „*Budou mít skotští poslanci po devoluci právo rozhodovat o vnitřním vývoji Anglie, pokud neskotští poslanci ve Westminsteru ztratí v důsledku devoluce možnost podílet se*

²¹ Úvod do skotského soudnictví, dostupné na: <http://www.scotcourts.gov.uk/introduction.asp>, 5.2.2011

²² Scotland Act 1998, dostupné na: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/46/section/86>, 12.2.2011

na rozhodování o záležitostech skotských?“ (cit. dle: Říchová, 2005: 9). Dalším závažným problémem, který toto nadhodnocení způsobilo, bylo to, že to byli právě skotští voliči a jejich silná regionální podpora, kdo rozhodl o vítězství Labour Party v britských volbách v roce 1974. I kvůli těmto politickým důsledkům, které se sice nikdy poté neopakovaly, ale přesto představovaly závažný problém, bylo snížení počtu skotských poslanců zaneseno do devolučních návrhů Labour Party v devadesátých letech (Říchová, 2005: 9 – 10).

Rád bych se ještě zaměřil na jeden aspekt, který byl zmíněn výše, a to je výjimka z vyhrazených pravomocí, která je k dispozici Skotskému parlamentu. Onou výjimkou je možnost snížit nebo zvýšit daň z příjmu o tři pence na libru. Londýnská vláda jinak drží veškeré pravomoci, které se týkají financí. Tato výjimka je totiž považována pouze za jakýsi symbolický ústupek, který nemůže nijak zásadně pozitivně ovlivnit finanční politiku skotské vlády. Pokud by tato daň byla dokonce skotskou vládou snížena, byly by Londýnem sníženy blokové granty určené v rámci přerozdělení pro Skotsko, a tento akt by tedy negativně ovlivnil finanční politiku skotské vlády. To vyvolává kritiku těchto kompetencí z řad odborníků (Říchová, 2005: 11).

4. Wales

4.1 Vývoj autonomních tendencí ve Walesu

Pro spojení Anglie a Walesu jsou uváděna dvě data – to první je rok 1283, kdy Anglie dobyla Wales, a tím druhým je rok 1536, kdy byl přijat zákon, který zaručoval Walesu zastoupení v budoucích anglických parlamentech (Říchová, 1999: 111). Za samostatnou administrativní jednotku v rámci Velké Británie však byl fakticky uznán až během vlády labouristického premiéra Clementa Attleeho (1945 – 1951). To se výrazněji projevovalo hlavně ve školství a místní správě. Až do konce padesátých let se pravomoci Walesu postupně rozšiřovaly, sedmnáct ministerstev centrální vlády si například vytvořilo specifická welšská oddělení, Winston Churchill jmenoval v roce 1951 takzvaného *Minister for Welsh Affairs*, tedy ministra, který se měl zabývat výlučně záležitostmi týkajícími se Walesu, v parlamentu byl určen tzv. *Welsh Day*, tedy čas pro projednávání welšských záležitostí a byla vytvořena Velšská rada, což byl poradní orgán centrální vlády, který však narážel na silný odpor. V padesátých letech se však vzedmula i výrazná nadstranická kampaň, která požadovala zřízení welšského parlamentu, s názvem *Parliament for Wales Campaign*, kterou podpořily politické strany, které mají ve Walesu výraznější podporu (aktivní velšští nacionalisté *Plaid Cymru*, velšští labouristé a liberálové). Jejich návrh byl sice přehlasován, ale díky této kampani se podařilo *Plaid Cymru* stát se relevantní politickou stranou, která se stala alespoň v omezené míře reprezentantem zájmů welšských voličů, a ve volbách v roce 1959 postavila 20 vlastních kandidátů. To bylo považováno za nepopiratelný úspěch, na který v šedesátých letech reagovali labouristé tím, že do svého programu zahrnuli zřízení *Welsh Office*, tedy obdobu *Scottish Office*, který již v té době existoval. *Welsh Office* byl zřízen po vítězství labouristů ve volbách roku 1964, ve kterých Labour Party získala i 28 mandátů (z celkových 36) za Wales. Samotný *Welsh Office* však fungoval spíše jako instituce ve službách centrální vlády, než že by skutečně zastupoval občany Walesu (Říchová, 2002: 259 – 261).

Ve Walesu se v roce 1979 podobně jako ve Skotsku konalo referendum, které mělo mít čistě informativní charakter pro centrální vládu. Konečné ano či ne vytvoření

autonomních institucí ve Skotsku a Walesu měl vyslovit parlament ve Westminsteru. Nutno podotknout, že projekt devoluce měl být pro oba regiony společný, z čehož však nakonec sešlo zejména kvůli odlišným místním podmínkám. V případě Walesu proti sobě stály dvě silné skupiny přívrženců a oponentů referenda a případného vytvoření autonomního parlamentu. Referendum nakonec proběhlo 1. dubna 1979 stejně jako ve Skotsku s tím rozdílem, že Velšané obsažené návrhy jednoznačně odmítli (včetně obyvatel z oblastí považovaných za silně nacionalistické). Po tomto neúspěchu byla Labour Party na 16 následujících let odsunuta do opozice. Konzervativci naopak posílili zejména v severním a západním Walesu (Říchová, 2002: 262 – 269).

Ve Walesu poté vznikalo mnoho takzvaných quangos (tedy *quasi-autonomous non-governmental organisations*), což byly orgány místní správy. Byly to instituce, na které byly převáděny pravomoci v některých oblastech – například ve zdravotnictví, bydlení nebo vzdělávání. Tyto organizace se však staly terčem kritiky obyvatel, protože v podstatě pouze reprezentovaly Konzervativní stranu a nevyplňovaly dostatečně mezeru mezi centrální vládou a obyvatelstvem regionu (Říchová, 2002: 283).

Koncept devoluce po sedmdesátých letech zcela neochladl, ale udržovaly ho naživu spíše menšinové strany v regionu (*Plaid Cymru* a Aliance liberálů a sociálních demokratů) a Labour Party se o ni opět začala více zajímat až v roce 1987, kdy vstoupila na scénu nová nadstranická iniciativa *Campaign for Welsh Assembly*. Labouristé o tři roky později vydali prohlášení *It's Time to Get Wales Working Again* a v roce 1994 vytvořili komisi *Shaping the Vision*, která měla zjistit co nejširší škálu názorů obyvatel Walesu na případnou devoluci. Labour Party měla o něco později dilema, zda podpořit referendum nebo ne, ale nakonec zjistili, že to nebude nutné, protože pokud budou mít voliči o devoluci zájem, vyjádří Labour Party podporu ve volbách. Zástupcům *Plaid Cymru* připadaly požadavky labouristů příliš umírněné, ale nakonec se spokojili s tím, že nejdříve podpoří vznik Velšského národního shromáždění a poté bude jejich cílem nezávislost. V roce 1997 zvítězila Labour Party ve volbách a vláda vytvořila návrh s názvem *A Voice for Wales*, který určoval, že Velšské národní shromáždění bude odpovědné pouze za to, za co doposud odpovídal Státní sekretář pro Wales a zároveň měl na budoucí národní shromáždění přejít rozpočet ve výši 7 miliard liber, který měl doposud k dispozici *Welsh Office*. Proti tomuto návrhu se opět vzvedla vlna kritiky.

Tři hlavní strany, které podporovaly devoluci, tedy labouristé (zde se ovšem našlo několik oponentů), *Plaid Cymru* a Liberální demokraté, se nakonec spojily pro spolupráci a referendum ve Walesu proběhlo 18. září 1997. V něm se pro vytvoření autonomní instituce vyjádřilo pouhých 50,3% voličů (Říchová, 2002: 283 – 292).

I přesto bylo o rok později zákonem *The Government of Wales Act 1998* ustaveno šedesátičlenné Velšské národní shromáždění. To se prvně ujalo funkce v roce 1999, ale nemělo stejné pravomoci jako Skotský parlament. Nastavení systému se později ukázalo jako nevyhovující a v roce 2002 se začalo prostřednictvím ustavené komise pracovat na jeho změnách. Zpráva komise však byla dokončena později a zveřejněna až v roce 2004. Obsahovala návrh na jasně vymezenou velšskou exekutivu, která byla do té doby v podstatě pouze neformální, dále možnost získání kompetencí odpovídajících primární legislativě (tyto kompetence do té doby držel britský parlament) a také změnu volebního systému z takzvaného *additional members system* na systém využívaný v Irsku, tedy takzvaný *single transferable vote* (systém jednojmenného přenosného hlasování). Současně zpráva obsahovala návrh na zvýšení počtu poslanců Shromáždění ze 60 na 80. Po vítězství labouristů ve volbách v roce 2005 byl přijat zákon, který obsahuje mnohé změny, které však nejsou tolik radikální, ale spíše dávají tomu, k čemu se postupem let velšský systém dopracoval, formální charakter. Jde tedy o zmiňované oddělení moci legislativní a exekutivní, kompetenční změny v legislativě, které mají být realizovány ve třech etapách (v první jde o vysokou efektivitu v rámci úprav ze zákona z roku 1998, ve druhé o větší podíl poslanců v oblastech, které jsou i nad rámec úprav z roku 1998, a ve třetí o přenesení primární legislativy z Westminsteru na Shromáždění – tato úprava však bude vyžadovat novou, obsahově odlišnou úpravu), a o změnu volebního systému, kdy se politické strany musí před sestavením volebních listin rozhodnout, jestli kandidáta postaví v jednomandátovém obvodu nebo ho uvedou na kandidátní regionální listině. Poslední z úprav byla poprvé využita při volbách Shromáždění v roce 2007. Návrh změny počtu poslanců nebyl doposud akceptován – stane se tak, pokud budou realizovány případné změny kompetencí Shromáždění (Říchová, 2008: 118 - 120).

4.2 Moc zákonodárná

Hlavním orgánem zákonodárné moci ve Walesu je Velšské národní shromáždění (*National Assembly for Wales*). Je to volený orgán, který má reprezentovat zájmy Walesu a jeho obyvatel a vytvářet zákony pro Wales. Tomuto orgánu se také zodpovídá vláda Walesu.²³ Shromáždění je tvořeno šedesáti volenými členy (*Assembly Members*), kteří reprezentují jednotlivé části Walesu a jsou buď zároveň členy čtyř hlavních politických stran (konzervativci, labouristé, Liberální demokraté, *Plaid Cymru*) nebo jsou zvoleni coby nezávislí členové. Z maximálně čtrnácti členů Shromáždění je po volbách vytvořena také vláda. Členové Shromáždění se scházejí každý týden za účelem toho, aby prodiskutovali důležité záležitosti týkající se Walesu a jeho obyvatel. Na schůzích kladou otázky ministrům Velšské vlády, debatují o vládních politikách a zprávách výborů a přezkoumávají velšské zákony. Tyto schůze jsou označovány jako plenární zasedání (*Plenary meetings*) a probíhají v *Siambro* (diskuzní komoře *Seneddu* – budovy Velšského národního shromáždění) každé úterý a středu. Podobně jako ve Skotsku jim i ve Walesu předsedá takzvaný *Presiding Officer*.²⁴

Pokud člověk žije ve Walesu, je reprezentován celkem pěti členy Velšského národního shromáždění. Jeden z nich reprezentuje občanův volební obvod a ostatní čtyři jsou všichni představiteli jeho regionu. Volič, který se účastní voleb do Shromáždění, má vždy dva hlasy. Jeden pro volbu reprezentanta svého volebního obvodu a druhý pro reprezentanta svého regionu. V prvním případě si vybírá kandidáta, u kterého si přeje, aby ho zastupoval přímo, ve druhém případě vybírá ze seznamu politických stran nebo nezávislých kandidátů toho, který by měl zastupovat jeho region. V hlasování v rámci volebních obvodů vítězí kandidát s největším počtem hlasů (většinový systém), v regionálním hlasování jsou křesla rozdělena proporcčně podle počtu odevzdaných hlasů pro každou stranu. Pokud strana získá tak málo křesel ve volebních obvodech, že to neodpovídá její podpoře v regionech, pak má možnost získat doplňková křesla. Volby se konají každé čtyři roky.²⁵

²³ O Velšském národním shromáždění, dostupné na: <http://www.assemblywales.org/abthome.htm> 2.3.2011

²⁴ Zastupování Walesu a jeho obyvatel, dostupné na: <http://www.assemblywales.org/abthome/representing-wales-and-its-people.htm>, 2.3.2011

Presiding Officer je volen všemi členy Shromáždění stejně jako jeho zástupce, tedy *The Deputy Presiding Officer*. *Presiding Officer* by měl být po svém zvolení nestranný. Předsedá plenárním zasedáním, udržuje ve Shromáždění pořádek a vystupuje jako ochránce práv členů Shromáždění. Je také odpovědný za to, že chod Velšského národního shromáždění je založen na rovnosti a nestrannosti, a dohlíží na dodržování *Standing Orders*, což jsou pravidla, kterými se Shromáždění řídí, a je zároveň konečnou autoritou v jejich interpretaci. V jeho nepřítomnosti řídí plenární zasedání jeho zástupce.²⁶

V důsledku zákona z roku 2006 (*Government of Wales Act 2006*) může Velšské národní shromáždění rozhodovat a vytvářet zákonná opatření v určitých oblastech. Těmi jsou: zemědělství, rybolov a rozvoj venkova, starověké památky a historické budovy, kultura, hospodářský rozvoj, vzdělávání, životní prostředí, požární a záchranná služba, zdravotnictví, dálnice a doprava, bydlení, průmysl, místní samospráva, veřejná správa, sociální péče, sport a rekreace, cestovní ruch, územní plánování, vodstvo a protipovodňová opatření a velšský jazyk. Rozhodnutí a zákony v těchto oblastech by měly být unikátní pro Wales a měly by odrážet specifické potřeby a zájmy občanů Walesu. Britské vládě zůstává kontrola některých veřejných služeb a zákonných oblastí, které nebyly přeneseny na Shromáždění. Těmi jsou například policejní služby, sociální zabezpečení a zaměstnanost. Shromáždění zároveň nemá pravomoc ovlivnit výběr daní.²⁵

Pro to, aby mohlo Shromáždění přijmout nějaké zákonné opatření, je nutný souhlas britského parlamentu. Předtím však musí buď vláda, komise Shromáždění nebo jeden z jeho členů podat návrh (*Competence Order*), který musí projít podrobnou kontrolou komise složené ze členů Shromáždění, a následně ještě plenárním hlasováním. Pokud je návrh schválen, je zaslán Státnímu tajemníkovi Walesu, který ho předloží oběma komorám britského parlamentu, kde se podrobí dalšímu hlasování.

²⁵ Velšské národní shromáždění, dostupné na: http://www.aboutmyvote.co.uk/what_can_i_vote_for/national_assembly_for_wales.aspx, 3.3.2011

²⁶ Role a odpovědnosti, dostupné na: <http://www.assemblywales.org/memhome/mem-role-response.htm>, 3.3.2011

Pokud je schválen, potvrdí ho ještě královna v Radě jejího veličenstva. Teprve poté je možné přijmout dané zákonné opatření.²⁷

Velšské národní shromáždění zároveň podrobně přezkoumává podzákonné právní předpisy (*Subordinate Legislation*), které jsou vydávány jednotlivými ministry v rámci pravomocí delegovaných buď takzvanými *Assembly Measures*, což jsou ona zákonná opatření zmíněná výše (v podstatě s účinností zákona, ale de facto to zákony nejsou) vydaná Shromážděním, nebo přímo zákonem, který vydá britský parlament. Mezi tyto podzákonné právní předpisy patří nařízení, předpisy, pravidla, schémata, a mohou mezi ně patřit i zákonná a místní nařízení. Postupy, které v této oblasti Shromáždění podniká, jsou obsaženy ve výše zmíněných *Standing Orders*. Těmi také byl v roce 2007 ustaven Výbor pro ústavní záležitosti (*The Constitutional Affairs Committee*) složený ze členů Shromáždění, který mimo jiné tyto podzákonné právní předpisy přezkoumává.²⁸

V rámci Shromáždění existuje mnoho výborů, které se dají rozdělit do tří kategorií. Tou první jsou legislativní výbory (*Legislation Committees*). Těch je pět a mají především zkoumat návrhy zákonů (jak vládních, tak i nevládních), které jsou předloženy Shromáždění, a podávat o nich zprávy.²⁹ Další kategorií jsou kontrolní výbory (*Scrutiny Committees*), které mají po dobu Třetího shromáždění (tedy toho současného) přezkoumávat vládní politiky, akce a výdaje v daných oblastech. Mohou zároveň volat ministry k odpovědnosti a dávat pozor na vládní orgány a agentury v rámci daných oblastí. Patří sem čtyři výbory (Komunit a kultury, Podnikání a vzdělání, Zdraví, blahobytu a místní samosprávy a Udržitelnosti) a jeden podvýbor (patří pod výbor Udržitelnosti a jeho název je Podvýbor pro rozvoj venkova)³⁰. Třetí kategorii tvoří výbory, které dohlížejí na práci Shromáždění a zejména vlády, ale nespádají do

²⁷ Legislative Competence Orders, dostupné na: <http://www.assemblywales.org/bus-home/bus-legislation/bus-leg-legislative-competence-orders.htm>, 3.3.2011

²⁸ Subordinate Legislation, dostupné na: <http://www.assemblywales.org/bus-home/bus-legislation/bus-legislation-sub.htm>, 6.3.2011

²⁹ Permanent Legislation Committees, dostupné na: <http://www.assemblywales.org/bus-home/bus-committees/bus-committees-perm-leg.htm>, 6.3.2011

³⁰ Scrutiny Committees, dostupné na: <http://www.assemblywales.org/bus-home/bus-committees/bus-committees-scrutiny-committees.htm>, 10.3.2011

předchozích dvou kategorií. Jde například o Petiční výbor nebo o Výbor pro děti a mládež.³¹

4.3 Moc výkonná

Velšská vláda má oficiální název *The Welsh Assembly Government*, tedy Vláda Velšského národního shromáždění. Jak již bylo uvedeno výše, maximální počet členů vlády je dle zákona *The Government of Wales Act 2006* čtrnáct. V takovém případě se vláda skládá z osmi ministrů (mezi něž patří i člověk, který zastává funkci zvanou *Council General*, což je hlavní právní poradce vlády³²), několika zastupujících ministrů (*The Deputy Welsh Ministers*) a předsedy vlády (*The First Minister*).³³

Po volbách do Velšského národního shromáždění je tímto orgánem nominován První ministr Walesu, který je posléze jmenován královnou. Ten poté jmenuje ministry a také zastupující ministry. Vláda je sestavena ze členů stran, které dají dohromady většinu ve Shromáždění.³⁴

První ministr má odpovědnost za vykonávání funkcí v kabinetu, rozvoj politiky a její koordinaci, vztahy se zbytkem Velké Británie a zahraničím a zaměstnaneckou a veřejnou službu vlády. První ministr má také svého zástupce (*The Deputy First Minister*), který je taktéž jmenován do funkce královnou.³⁴

Vláda je zároveň podporována státními úředníky, kteří pracují napříč spektrem přenesených záležitostí, které jsou zmíněny výše v souvislosti s mocí zákonodárnou. Zřídila také nové úřady po celém Walesu. Cílem velšské vlády je být otevřenou a citlivou vůči požadavkům a potřebám občanů a komunit. V tomto směru je specifická

³¹ Other Committees, dostupné na: <http://www.assemblywales.org/bus-home/bus-committees/bus-committees-other-committees.htm>, 10.3.2011

³² Kabinet a ministři, dostupné na: <http://wales.gov.uk/about/cabinet/?lang=en>, 10.3.2011

³³ Kdo tvoří Velšskou vládu?, dostupné na: <http://wales.gov.uk/about/organisationexplained/who/?lang=en> 10.3.2011

³⁴ Role a odpovědnosti, dostupné na: <http://www.assemblywales.org/memhome/mem-role-response.htm>, 15.3.2011

tím, že jako jedna z mála vlád světa zveřejňuje protokoly a dokumenty kabinetu.³⁵ Rolí vlády je vykonávat funkce, které jsou na ni přeneseny, tak, aby mohla rozhodovat v záležitostech, které ovlivňují každodenní život lidí, dále by měla rozvíjet a provádět politiku, vydávat podzákonné právní předpisy, navrhopat výše zmíněné *Assembly Measures* a v budoucnu i velšské zákony.³⁶

V současné době má vláda ve Walesu tedy čtrnáct členů. Kromě Prvního ministra (tím nynějším je labourista Carwyn Jones) a jeho zástupce, kterým je v současnosti zároveň ministr pro ekonomiku a dopravu, je to dalších osm ministrů (případně ministryň) a také čtyři zastupující ministři. Další ministři jsou: ministr pro děti, vzdělávání a celoživotní vzdělávání, ministr pro životní prostředí, udržitelný rozvoj a bydlení, ministr zdravotnictví a sociálních služeb, ministr pro obchod a rozpočet, ministr pro dědictví, ministr pro záležitosti venkova, další pro sociální spravedlnost a místní samosprávu a posledním z nich je výše uvedený *Council General*, který je lídrem legislativního programu vlády.³⁷ Zastupující ministři (případně ministryně) jsou pro: 1. bydlení a regeneraci, 2. děti, 3. vědu, inovace a dovednosti a 4. sociální služby.³⁸

The Welsh Assembly Government Civil Service je název jakési „služby občanům“, kterou vláda poskytuje. Je to organizace o několika tisících zaměstnanců, která vznikla v rámci devoluce z orgánu vládního oddělení sloužícího státnímu tajemníkovi ve Westminsteru. Jejím hlavním principem je koncept udržitelného rozvoje.³⁹ Velšská vláda zřizuje v rámci své služby občanům i ředitelství (*Directorates*), kterých je osm, mají ve svém čele vždy generálního ředitele a mají sdružovat jednotlivé

³⁵ O Velšské vládě, dostupné na: <http://wales.gov.uk/about/?lang=en>, 15.3.2011

³⁶ Co je to Velšská vláda?, dostupné na: <http://wales.gov.uk/about/organisationexplained/what/?lang=en>, 15.3.2011

³⁷ Členové vlády, dostupné na: <http://wales.gov.uk/about/cabinet/cabinetm/:jsessionid=XYQ8G7yQsnQ9nPf8ZSkpP2Ghnb4Z4YX1YVPpr6kwGJsQ0TyJh!1723662385?lang=en>, 15.3.2011

³⁸ Zastupující ministři, dostupné na: <http://wales.gov.uk/about/cabinet/deputyministers/?lang=en>, 15.3.2011

³⁹ Assembly Government Civil Service, dostupné na: <http://wales.gov.uk/about/civilservice/?lang=en>, 15.3.2011

odbory, ve kterých se tato služba angažuje. Jsou jimi například Ředitelství pro ekonomiku a dopravu (*Economy and Transport*) nebo Ředitelství pro strategické plánování, finance a výkonnost (*Strategic Planning, Finance and Performance*).⁴⁰

4.4 Moc soudní

Ve velšském soudnictví se po roce 1999 v souvislosti z devolucí nic zásadního nezměnilo. Wales má stále společné soudnictví s Anglií a jeho soudy spadají pod společnou organizaci *Her Majesty's Court Service*. Určité změny nastaly pouze v roce 1993, kdy byla velšština dána prostřednictvím zákona *The Welsh Language Act 1993* na stejnou úroveň jako angličtina. To znamená, že účastníci soudních řízení si mohou vybrat, v jakém jazyce budou jednat, a stejně tak si mohou lidé vybrat, jakým jazykem budou komunikovat s *Her Majesty's Court Service*.⁴¹

4.5 Referendum 2011

V březnu roku 2011 proběhlo ve Walesu referendum, které bude znamenat poměrně důležité změny ve velšském politickém systému. Je důležité zejména z hlediska velšské legislativy. Občané Walesu v něm hlasovali ve prospěch udělení dalších zákonodárných pravomocí Velšskému národnímu shromáždění. Výsledek referenda znamená, že Shromáždění již nebude v budoucnu potřebovat k přijímání zákonů souhlas Westminsterského parlamentu, jak tomu bylo doposud. Nebude tedy nutné zasílání výše zmíněné *Competence Orders* ke schválení britskému parlamentu. Neznamená to však navýšení okruhu oblastí, ve kterých bude možné zákony přijímat. Bude se to týkat pouze výše zmíněných dvaceti přenesených oblastí. Nebude nadále potřeba, aby mezi sebou jednala velšská a britská vláda o tom, jak velké pravomoci by v daných oblastech měly a neměly být přeneseny na Shromáždění. Tento souhlas zároveň odstraňuje zapojení členů

⁴⁰ Ředitelství, dostupné na: <http://wales.gov.uk/about/civilservice/directorates/?lang=en>, 15.3.2011

⁴¹ The Welsh Language Act 1993, dostupné na: <http://www.hmcourts-service.gov.uk/cms/9361.htm>, 17.3.2011

britského parlamentu v posuzování návrhů na to, zda dát Velšskému národnímu shromáždění pravomoci ke tvoření jednotlivých zákonů. Místo toho bude pouze na Velšské vládě a členech Shromáždění, jak naloží se svými nově nabytými pravomocemi. Zákony, které vydá Shromáždění, se již nadále nebudou nazývat *Assembly Measures*, a jejich návrhy budou klasickými návrhy zákonů. Neznamená to však, že by původní opatření nazývaná *Assembly Measures* zmizela (ta zůstanou nadále v platnosti), znamená to, že další vydaná zákonná opatření budou již klasickými zákony (*Acts*).⁴²

⁴² The Referendum, dostupné na: http://www.assemblywales.org/gethome/vote2011/get_involved-referendum.htm, 18.3.2011

5. Severní Irsko

5.1 Vývoj autonomních tendencí v Severním Irsku

Region Severní Irsko byl v rámci Velké Británie vymezen v roce 1920 zákonem *Government of Ireland Act*. Ten stanovoval, že šest irských hrabství na severu ostrova (Antrim, Armagh, Down, Fermanagh, Londonderry a Tyrone) bude mít vlastní parlament a vládu a to samé bude mít i ostatních 26 hrabství. Oba tyto parlamenty měly být podřízené parlamentu ve Westminsteru. Zároveň byla snížena irská reprezentace v britském parlamentu. Tento zákon předpokládal, že situace povede ke sjednocení obou parlamentů v jeden celoirský parlament. To se však nestalo, protože se tento zákon nesešel s kladným ohlasem v jižní části Irska, a pouze posloužil jako jakýsi ústavní základ pro Severní Irsko do roku 1972.⁴³ V letech 1919 až 1921 probíhala takzvaná anglo – irská válka, ve které bojovala Irská republikánská armáda (IRA) proti Britům a IRA měla podporu nacionalistické strany Sinn Féin. Ta po skončení války zastupovala Irsko při dohodách s Brity a zároveň se její zástupci snažili přesvědčit unionisty (přívržence spojení s Velkou Británií ze Severního Irska), aby se dali na jejich stranu a pomohli tak vytvořit sjednocené Irsko. To se však nepodařilo a oba regiony zůstaly odděleny a fakticky podřízeny Velké Británii. Jižní část Irska se stala plně nezávislou až roku 1949.⁴⁴

Articles of Agreement for a Treaty (The Treaty) je název dohody z roku 1921, která udávala, že se zákon *Government of Ireland Act* nebude vztahovat na Severní Irsko. Toto bylo o rok později potvrzeno zákonem *Irish Free State (Consequential Provisions) Act*, který potvrdil i svrchovanost britského parlamentu nad Severním Irskem. Zákon z roku 1925 *Ireland (Confirmation of Agreement) Act* potom přenesl pravomoci zamýšlené původně pro Radu Irska (*The Council of Ireland*) na parlament a vládu Severního Irska. Zároveň stanovil, že hranice mezi Severním Irskem a Irskem zůstanou takové, jak je uvedeno v zákoně z roku 1920.⁴³

⁴³ Severní Irsko: politický vývoj od roku 1972, dostupné na: <http://www.parliament.uk/documents/commons/lib/research/rp98/rp98-057.pdf>, 27.3.2011

⁴⁴ The Treaty, dostupné na: <http://www.bbc.co.uk/history/british/easterrising/aftermath/af06.shtml>, 27.3.2011

Zastoupení Severního Irsku v britském parlamentu v průběhu první poloviny dvacátého století notně kolísalo. V roce 1922 v souvislosti s výše uvedeným zákonem byl počet severoirských poslanců ve Westminsteru 13. Tento počet byl ještě o jednoho snížen zákonem z roku 1948 *Representation of the People Act*. V souvislosti s tím vyvstávala otázka podprezentace Severního Irsku ve Westminsteru. Královská ústavní komise (*The Royal Commission on the Constitution*) proto doporučila zvýšení počtu severoirských poslanců na 17 a tento tlak vzrůstal v sedmdesátých letech v souvislosti se Třetím všeobecným přezkumem volebních obvodů (*Third General Review of parliamentary constituencies*), který proběhl v roce 1976, a také s pouze malou většinou, kterou měla vláda v parlamentu. Severoirské zastoupení však bylo navýšeno na požadovaných 17 až o deset let déle. Na doporučení *Parliamentary Boundary Commission for Northern Ireland* byl v roce 1997 počet severoirských poslanců v britském parlamentu navýšen na 18.⁴⁵

V letech 1920 – 1972 tedy mělo Severní Irsko poměrně výraznou autonomii. V rámci ní bylo zahrnuto posílení místní správy v čele s parlamentem ve Stormontu v Belfastu. Severní Irsko ale znovu poznamenaly násilné konflikty mezi irskými nacionalisty a probritsky orientovanými skupinami. Z toho důvodu se britská vláda rozhodla, že bude tento region opět pevněji začleněn do jejích mocenských struktur a v roce 1972 obnovila přímou správu nad územím Severního Irsku. Členem britské vlády se stal Státní tajemník pro Severní Irsko. Jeho hlavní úkol spočíval v tom, že měl sledovat činnost britské vlády ve spojitosti se Severním Irskem. V letech 1972 až 1998 sice probíhala jednání mezi zainteresovanými stranami, jejichž cílem bylo najít uspokojivější řešení správy severoirského území, nicméně situace zůstala po celou dobu prakticky nezměněna. To se změnilo v roce 1998, kdy byla podepsána Velkopáteční dohoda (*Good Friday Agreement*), která byla velikým příslibem vyřešení sporů mezi irskými nacionalisty a britskou vládou. Jednalo se o akt, který znovuuustavoval severoirský parlament, a jehož podpis umožnil severoirské referendum (květen 1998), v němž si voliči v Severním Irsku odsouhlasili zřízení autonomního parlamentu. Po tomto referendu byl tedy, podobně jako v případech Skotska a Walesu, schválen devoluční zákon, který ustavoval parlament, a následovaly první volby. V parlamentu zasedlo 108

⁴⁵ Severní Irsko: politický vývoj od roku 1972, dostupné na: <http://www.parliament.uk/documents/commons/lib/research/rp98/rp98-057.pdf>, 27.3.2011

poslanců a byla vytvořena dvanáctičlenná vláda. Po zkušenostech z let 1922 až 1972, kdy v severoirském politickém systému převažovali unionisté (tedy příznivci spojení Severního Irsku s Velkou Británií) a svého majoritního postavení zneužívali, se podařilo nastavit systém tak, aby se toto již nestalo (Říchová, 2008: 97 - 121). Legislativa a exekutiva měla fungovat na principu takzvaného *power – sharing*, tedy sdílení moci napříč komunitami. To znamená, že pokud dané opatření nebude schváleno většinou volených zástupců obou komunit, nemůže ho legislativní shromáždění přijmout (Mravináč, 2007: 29). Ani tato snaha o řešení politickou cestou však nezabránila dalším konfliktům v regionu. Činnost severoirského parlamentu tak byla několikrát londýnskou vládou pozastavena a nakonec byla v roce 2002 obnovena přímá správa Severního Irsku. V roce 2006 byl nakonec po dohodách mezi britskou, irskou a severoirskou (včetně nacionalistické strany *Sinn Féin*) politickou reprezentací obnoven severoirský parlament. Na jaře následujícího roku se konaly volby a byla opětovně ustavena dvanáctičlenná vláda (Říchová, 2008: 121).

5.2 Moc zákonodárná

Hlavním orgánem zákonodárné moci v Severním Irsku je Shromáždění Severního Irsku (*Northern Ireland Assembly*). Stejně jako ve Skotsku a Walesu se jedná o legislativní orgán přenesené moci, který je odpovědný za tvorbu zákonů a také za zkoumání práce severoirských ministrů a vládních rezortů. Parlament sídlí v Parlamentních budovách ve Stormontu v Belfastu.⁴⁶ V jeho čele stojí *Speaker of the Northern Ireland Assembly*.⁴⁷

Členové Shromáždění Severního Irsku, kterých je 108, se nazývají *Members of the Legislative Assembly (MLAs)*. Náplní jejich práce je účastnit se plenárních zasedání, účastnit se zasedání výborů (většina z nich je členy výborů, které zkoumají práci jednotlivých vládních rezortů) a pracovat ve svých volebních obvodech. Každému hlasování musí být přítomno alespoň deset z nich (včetně *Speakera*, viz. níže), aby

⁴⁶ Práce Shromáždění, dostupné na: http://www.niassembly.gov.uk/the_work.htm, 29.3.2011

⁴⁷ Welcome to the Office of the Speaker Home Page, dostupné na: http://www.niassembly.gov.uk/Speakers_Office/Speaker_home.htm, 29.3.2011

hlasování bylo platné. V Severním Irsku existuje 18 volebních obvodů, takže za každý volební obvod je voleno šest *MLAs*.⁴⁸

Severoírské Shromáždění může přijímat zákony v těchto přenesených oblastech: zdravotnictví, školství, zemědělství a rozvoj venkova a také policie a justice. To jsou oblasti, které nyní patří pod přímou kontrolu severoírských ministrů a Shromáždění.⁴⁹

Shromáždění se zabývá dvěma typy zákonných předpisů. Prvním z nich jsou takzvané *Primary Legislation*, což jsou v podstatě zákony. Jsou schvalovány jako zákony, tedy tak, že Shromáždění odsouhlasí návrh zákona, který předtím zkoumalo a projednávalo. Dokud návrh není schválen Shromážděním, je označován jako „*bill*“. Po jeho schválení a poté, co je mu udělen takzvaný Královský souhlas (*Royal assent*⁵⁰), se definitivně stává zákonem (*Act of the Assembly*). Návrhy zákonů mohou předkládat ministři, výbory, ale i jednotliví členové Shromáždění. Předkládají je *Speakerovi* a ten musí rozhodnout, zda je daný návrh v kompetenci Shromáždění. Pokud ano, pak je představen a projednán Shromážděním. Potom už je uveden před příslušný statutární výbor (*Statutory Committee*) k přezkoumání. Ten posílá zprávy zpět do Shromáždění tak, aby mohli jeho jednotliví členové posuzovat detaily návrhu a navrhnout další změny. Dále už je vše pouze na Shromáždění a koná se závěrečné hlasování. Pokud je návrh schválen, požádá *Speaker* tajemníka Severního Irska (*Secretary of the State*), aby zažádal o výše zmíněný Královský souhlas. S ním se už návrh stává regulérním

⁴⁸ The Northern Ireland Assembly, dostupné na: <http://www.nidirect.gov.uk/index/information-and-services/government-citizens-and-rights/government-1/government-in-northern-ireland/the-northern-ireland-assembly.htm>, 29.3.2011

⁴⁹ The Northern Ireland Assembly, dostupné na: <http://www.nidirect.gov.uk/index/information-and-services/government-citizens-and-rights/government-1/government-in-northern-ireland/the-northern-ireland-assembly.htm>, 29.3.2011

⁵⁰ Jedná se o finální fázi při průchodu zákona parlamentem/shromážděním ve Velké Británii. Je to čistě formální záležitost, kdy daný zákon dostane královskou pečeť a stává se definitivně zákonem. To, aby zákon nedostal tento souhlas, je velmi nepravděpodobné a stalo se to naposledy v roce 1707. Královna nedává tento souhlas osobně – je zastoupena *Speakerem* z dolní komory a *Lordem Speakerem* z horní komory britského parlamentu. Viz. *Royal assent*, dostupné na: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/82104.stm, 29.3.2011

zákonem. Shromáždění má tedy pravomoc vydávat primární právní předpisy pro Severní Irsko.⁵¹

Druhým typem zákonných předpisů jsou takzvaná Statutární pravidla (*Statutory Rules*). To jsou jakási vedlejší zákonná pravidla, která jsou podřízená *Primary Legislation*. Jde o to, že *Primary Legislation* určuje rámec daného návrhu a Statutární pravidla obsahují jeho detaily. Slouží tak k urychlení projednávání návrhů zákonů, protože zatímco se Shromáždění zabývá *Primary Legislation*, tak zároveň probíhá proces, který se zabývá těmito detaily.⁵²

Speaker of the Northern Ireland Assembly stojí v čele Shromáždění (tato funkce se jinak také nazývá *The Presiding Officer of the Northern Ireland Assembly*⁵³). Plní tři role: procedurální, statutární a reprezentační. V procedurální roli předsedá plenárním zasedáním Shromáždění, vyzývá jeho členy k mluvení při debatách, udržuje pořádek v jednacím sále a odpovídá členům Shromáždění, pokud jsou vzneseny otázky v některých sporných oblastech. Měl by být politicky nestranný a neměl by se účastnit debat ve Shromáždění. Má tři zástupce. Předsedá také takzvanému *Business Committee*, tedy výboru, který zodpovídá za určování záležitostí, které mají být projednávány na plenárním zasedání. Ve statutární roli *Speaker* předsedá Komisi Shromáždění (*Assembly Commission*), která zajišťuje, že Shromáždění je vybaveno majetkem, personálem a službami, které jsou nutné pro jeho fungování. V reprezentační roli přijímá VIP návštěvníky ve Shromáždění (například hlavy států, velvyslance a vysoce postavené politiky), navštěvuje akce, na kterých propaguje práci Shromáždění a hostí akce přímo v Parlamentních budovách, které slouží k bližšímu kontaktu veřejnosti se Shromážděním.⁵⁴

⁵¹ Assembly Legislation, dostupné na: <http://www.niassembly.gov.uk/legislation/legislation2000.htm>, 29.3.2011

⁵² Assembly Legislation, dostupné na: <http://www.niassembly.gov.uk/legislation/legislation2000.htm>, 29.3.2011

⁵³ The Speaker, dostupné na: http://www.niassembly.gov.uk/Speakers_Office/Role.htm, 30.3.2011

⁵⁴ Welcome to the Office of the Speaker Home Page, dostupné na: http://www.niassembly.gov.uk/Speakers_Office/Speaker_home.htm, 30.3.2011

Pravidla, podle kterých Shromáždění vykonává činnost, se (obdobně jako u Velšského národního shromáždění) nazývají *Standing Orders*. V současnosti jich je 99. Podle paragrafu 41 obsaženého v zákoně *Northern Ireland Act 1998* se tato pravidla dají vytvářet, měnit nebo rušit pouze v případě široké podpory členů Shromáždění.⁵⁵

5.3 Moc výkonná

Severoírská vláda je složena z jedenácti ministrů, kteří mají na starosti jednotlivé rezorty, a ze čtyř členů Úřadu Prvního ministra a Zastupujícího prvního ministra (*Office of the First Minister & Deputy First Minister*), mezi které, jak název napovídá, patří předseda vlády – tedy První ministr – a jeho zástupce. Členů vlády je tedy dohromady 15.⁵⁶ Dalšími dvěma členy tohoto Úřadu jsou takzvaní *Junior Ministers*.⁵⁷

Ministři jsou nominováni politickými stranami, které jsou zastoupeny ve Shromáždění. Počet ministrů, které může daná strana jmenovat, závisí na velikosti jejího zastoupení ve Shromáždění. První ministr je vybírán z nejvíce zastoupené strany a jeho zástupce potom z druhé největší strany.⁵⁸

Výše zmíněný čtyřčlenný Úřad je vlastně jedním ze specifických oddělení administrativy Severního Irska, které spadá pod vládu, a má celou řadu úkolů. Mezi ně patří podpora ministrů a vládních institucí, vytváření vládního programu a modernizace toho stávajícího, prosazování lepších společenských vztahů, rovnosti a práv, a zaměřuje se také na sociální potřeby občanů a podporu sociálního začleňování.⁵⁹ Členové by také

⁵⁵ Standing Orders of the Northern Ireland Assembly, dostupné na: <http://www.niassembly.gov.uk/sopdf/so.htm>, 30.3.2011

⁵⁶ Ministři a jejich rezorty, dostupné na: <http://www.northernireland.gov.uk/index/work-of-the-executive/ministers-and-their-departments.htm>, 2.4.2011

⁵⁷ Ministři, dostupné na: <http://www.ofmdfmi.gov.uk/index/about-ofmdfm/ministers.htm>, 2.4.2011

⁵⁸ Vaše vláda, dostupné na: <http://www.northernireland.gov.uk/index/your-executive.htm>, 2.4.2011

⁵⁹ About the Department: <http://www.ofmdfmi.gov.uk/index/about-ofmdfm/about-the-department.htm>, 2.4.2011

měli podporovat vládu a navazovat styky se Shromážděním, Severo-jihní ministerskou radou (*The North South Ministerial Council*, viz. poslední část kapitoly), Britsko-irskou radou (*British-Irish Council*, viz. poslední část kapitoly), Občanským fórem (*Civic Forum*⁶⁰) a britskými rezorty, dále mají na starosti mezinárodní vztahy, vládní program, vládní ekonomickou politiku, podporu a monitoring realizace rovnosti příležitostí, boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení, děti a mládež, oběti a pozůstalé, trvale udržitelný rozvoj, Revizi veřejné správy (*Review of Public Administration*⁶¹), informační služby, krizové plánování, zvyšování investic do infrastruktury a vydávání dokumentů a publikací pro veřejnost.⁶²

Ostatní ministři mají na starosti konkrétní rezorty, které jim byly svěřeny v rámci přenesení pravomocí. Ty jsou následující: finance a personál, školství, podnikání, obchod a investice, zdravotnictví, sociální služby a veřejná bezpečnost, sociální rozvoj, zaměstnanost a vzdělávání, spravedlnost, životní prostředí, kultura, umění a volný čas, regionální rozvoj a poslední je zemědělství a rozvoj venkova.⁶³

Důležitým orgánem vlády je Výkonný výbor (*Executive Committee*), který vykonává výkonnou pravomoc ve jménu Severního Irsku, a který rozhoduje v důležitých otázkách a záležitostech, jež překračují pravomoci dvou a více ministrů. Má také pravomoc odsouhlasit, aby návrhy zákonů předložené ministry byly předány k

⁶⁰ Občanské fórum je konzultativní orgán skládající se ze 60 členů zastupujících například voliče, zemědělce nebo kulturu. Tento orgán nemá žádné legislativní ani exekutivní pravomoci. Více na: Northern Ireland Civic Forum, dostupné na: http://www.ofmdfmi.gov.uk/civic_forum, 3.4.2011

⁶¹ Revize veřejné správy byla založena severoirskou vládou v roce 2002 k tomu, aby přezkoumávala opatření pro uspořádání, rozvoj, administrativu a poskytování veřejných služeb v Severním Irsku. Více na: Review of Public Administration, dostupné na: <http://www.northernireland.gov.uk/index/work-of-the-executive/review-of-public-administration-short-version.htm>, 3.4.2011

⁶² Ministři, dostupné na: <http://www.ofmdfmi.gov.uk/index/about-ofmdfm/ministers.htm>, 4.4.2011

⁶³ Ministři a jejich rezorty, dostupné na: <http://www.northernireland.gov.uk/index/work-of-the-executive/ministers-and-their-departments.htm>, 4.4.2011

posouzení Shromáždění. Zodpovídá i za sestavování programu pro vládu a za to, aby byl předán ke schválení Shromáždění sjednaný rozpočet.⁶⁴

5.4 Moc soudní

Soudy a soudnictví v Severním Irsku má na starosti Služba Severního Irsku pro soudy a soudní dvory (*The Northern Ireland Courts and Tribunals Service*). Ta je agenturou severoirského ministerstva spravedlnosti. Ještě před převedením pravomocí v oblasti policie a spravedlnosti, ke kterému definitivně došlo 12. dubna 2010, to bylo oddělení Lorda kancléře (*Lord Chancellor*⁶⁵) v Severním Irsku. Se zmíněným datem došlo i k přejmenování tehdejší agentury z *The Northern Ireland Court Service* na současný název a tím i k vytvoření nové sjednocené správy pro soudy a soudní dvory. Hlavním účelem agentury je poskytovat administrativní podporu severoirským soudům a soudním dvorům, vynucovat výkon rozsudků civilních soudů prostřednictvím úřadu, který se nazývá *Enforcement of Judgments Office*, a podporovat práci Severoirské komise právních služeb (*The Northern Ireland Legal Services Commission*⁶⁶). Současné strategické cíle agentury jsou zahrnuty v plánu nazvaném *Corporate Plan 2008 – 2011*. Jsou jimi: poskytování kvalitních zákaznických služeb, zlepšení přístupu ke spravedlnosti, podpora důvěry v soudnictví a podpora nezávislého soudnictví. Hlavními hodnotami, které chce agentura při své práci následovat, jsou: integrita, otevřenost, profesionalita, odpovědnost a čestnost.⁶⁷

⁶⁴ Vaše vláda, dostupné na: <http://www.northernireland.gov.uk/index/your-executive.htm>, 4.4.2011

⁶⁵ Lord kancléř – vysoce postavený politik, předseda Sněmovny lordů, člen britské vlády a v minulosti funkce, která stála v čele britského soudnictví. Srovnej: Klokočka, 1996: 174 a : The Lord Chancellor, dostupné na: <http://www.parliament.uk/about/mps-and-lords/principal/lord-chancellor/>, 4.4.2011

⁶⁶ Jedná se o komisi, která financuje právníky a další poradce lidem, kteří je potřebují na ochranu svých práv v občanskoprávních záležitostech, nebo jsou vyšetřováni nebo čelí obvinění z trestných činů. Více na: Welcome to the homepage for the Northern Ireland Legal Services Commission, dostupné na: <http://www.nilsc.org.uk/index.asp?on=index>, 4.4.2011

⁶⁷ O nás, dostupné na: <http://www.courtsni.gov.uk/en-GB/AboutUs/>, 4.4.2011

Agentura je zodpovědná za chod 21 soudů a 4 center, kde probíhají slyšení soudních dvorů v Severním Irsku. Nejvyšší soud, který sídlí v Severním Irsku, je Odvolací soud (*The Court of Appeal*). Ten, jak už jeho název napovídá, řeší odvolání, a to buď v kriminálních případech (od Korunního soudu – *The Crown Court*, který řeší závažné kriminální případy), nebo v občanskoprávních záležitostech (od *The High Court*, který se těmito záležitostmi zabývá). Obvodní soudy (*County Courts*) se zabývají občanskoprávními záležitostmi v případech, kdy mají tyto záležitosti hodnotu nižší než 15000 liber. Dalšími typy severoirských soudů jsou nejnižší trestní soudy (*Magistrates' Courts*) a ohledací soudy (*Coroners Courts*), které vyšetřují neobjasněná úmrtí.⁶⁸

Nejvyšším představitelem severoirského soudnictví je *Lord Chief Justice of Northern Ireland*, který je předsedou severoirských soudů. Je odpovědný například za přidělování soudců soudům, distribuci záležitostí k soudům, stanovení doby stání nebo za vyřizování stížností na soudce.⁶⁸

5.5 Vztah Severního Irsku a Irsku

Funkci zlepšování vztahů mezi Severním Irskem a Irskem by měla plnit rada *North South Ministerial Council (NSMC)*. To je Rada, která byla ustavena na základě Velkopáteční dohody v roce 1998. Ta sdružuje ministry ze severoirské a irské vlády za účelem rozvíjet konzultace, spolupráci a činnost v záležitostech společného zájmu v rámci území celého irského ostrova. V Severním Irsku tato Rada působí podle zákona *Northern Ireland Act 1998* a jeho úpravy (*Northern Ireland St Andrews Agreement Act*) z roku 2006.⁶⁹ Spolupráce probíhá i na principu implementace opatření přes hranice na celý ostrov a měla by probíhat i v rámci kompetencí obou správ, severní i jižní.⁷⁰

⁶⁸ Kdo jsme a co děláme, dostupné na: http://www.courtsni.gov.uk/NR/rdoonlyres/12C6E73C-A889-474F-95FA-4F89FB9370C5/0/Whoware_FINALforwebtrad.pdf, 4.4.2011

⁶⁹ North/South, dostupné na: <http://www.ofmdfmi.gov.uk/index/co-operation/north-south-co-operation.htm>, 5.4.2011

⁷⁰ The North South Ministerial Council, dostupné na: <http://www.northsouthministerialcouncil.org/>, 5.4.2011

Rada používá k implementaci opatření šest takzvaných implementačních orgánů (*North South Implementation Bodies*). Každý z nich má jasné funkční vymezení, ale působí v rámci celkového politického směřování Rady, a to s jasnou odpovědností k Radě a k irskému parlamentu a severoirskému Shromáždění.⁷¹

Společných oblastí, ve kterých probíhá spolupráce, je šest. V každé z nich jsou společné politiky a přístupy dohodnuty společně na Radě, ale jejich implementace probíhá separátně v každé jurisdikci. Těmito oblastmi jsou: zemědělství, vzdělávání, životní prostředí, zdraví, cestovní ruch a doprava.⁷²

Severní Irsko má své zástupce i v Britsko – irské radě (*British – Irish Council*). To je Rada, která byla také ustavena Velkopáteční dohodou. Jejími členy jsou zástupci irské a britské vlády, zástupci autonomních orgánů ze Skotska, Walesu a Severního Irsku, a také zástupci ostrovů Man, Guernsey a Jersey. Účelem je podpora pozitivních praktických vztahů mezi lidmi z ostrovů a Rada také nabízí fórum pro konzultace a kooperaci. Výjimečnost této Rady spočívá v tom, že je to jediné mezinárodní fórum, kterého se těchto osm členů účastní. Všichni členové zůstávají odpovědní svým voleným orgánům. Členové Rady spolupracují v těchto oblastech: zemědělství, zdraví, regionální otázky, meziparlamentní komunikace, energie, kultura, cestovní ruch, sportovní činnost, vzdělávání, přístupy k problematice Evropské unie, menšiny a jazyky a vězeňské a probační otázky.⁷³

⁷¹ North South Implementation Bodies, dostupné na: <http://www.northsouthministerialcouncil.org/index/north-south-implementation-bodies.htm>, 5.4.2011

⁷² Oblasti spolupráce, dostupné na: <http://www.northsouthministerialcouncil.org/index/areas-of-co-operation.htm>, 5.4.2011

⁷³ O Britsko – irské radě, dostupné na: <http://www.gov.ie/BritishIrishCouncil/Members/Pages/About.aspx>, 5.4.2011

6. Shrnutí

Devoluce je bezesporu velmi dynamickým procesem, který zásadně ovlivnil, stále ovlivňuje a ještě bude ovlivňovat politické dění ve Velké Británii. Jedním z cílů práce bylo zjistit, jak se devoluce konkrétně projevila a projevuje v jednotlivých regionech, tedy ve Skotsku, Walesu a Severním Irsku. To jsem provedl tak, že jsem popsal konkrétní politické změny, ke kterým v jednotlivých regionech došlo a dochází v rámci procesu devoluce. Pro tento popis jsem si zvolil klasické dělení státní moci na moc zákonodárnou, moc výkonnou a moc soudní. Zaměřil jsem se na nejdůležitější orgány v rámci jednotlivých mocí a popsal jsem, do jaké míry fungují nezávisle na centrální britské vládě. Pokud chceme nalézt odpověď na otázku z úvodu práce, a to sice jak rozsáhlou autonomii mají jednotlivé regiony, na které je práce primárně zaměřena, je nutné znát rozsah pravomocí a charakter funkcí jednotlivých nejdůležitějších orgánů, které v těchto regionech vznikly v rámci mocí zákonodárné, výkonné a soudní. Je však těžké zvolit kritéria, podle kterých bychom měli posuzovat velikost autonomie jednotlivých regionů. Měřítek a kritérií může být mnoho, pokud ale zůstaneme na úrovni nejdůležitějších orgánů, pak se nám tento výběr značně zúží a posuzování zprvu velmi obecně vypadajícího pojmu, jako je velikost autonomie, může být jednodušší. Hlavním kritériem pro toto posuzování se pro mne stalo to, jak velké pravomoci byly na regiony převedeny. Z práce vyplývá, že jednotlivé regiony se liší jak nově vzniklými autonomními orgány, tak i pravomocemi, kterými disponují.

Skotské autonomní orgány mají oproti ostatním dvěma regionům poměrně rozsáhlé přenesené pravomoci, které zahrnují i možnost zvyšovat či snižovat daně. Jak jsem však vysvětlil v kapitole Skotsko, tato pravomoc nemá takový dopad, jak by si asi představitelé skotské legislativy nebo exekutivy představovali. Dle mého názoru však může tato pravomoc být velmi důležitá pro budoucnost a vývoj skotské devoluce. Skotsko má také soudní systém. Od nejvyššího skotského soudu se však dá odvolat k nejvyššímu britskému soudu, takže jeho nezávislost je také omezena.

Zákonodárná moc ve Walesu získala referendem na jaře roku 2011 pravomoc přijímat plnohodnotné zákony, čímž doznala velké změny. Nakolik bude tato změna zásadní, to je otázka do budoucna. Již teď však lze říci, že velšská devoluce vykročila rázným krokem kupředu. Na rozdíl od Skotska a Severního Irsku ale Wales nemá

prakticky žádnou přenesenou pravomoc v rámci soudnictví. Jeho soudnictví je společné s Anglií a je možné, že dalším výrazným krokem v rámci velšské devoluce bude právě oddělení soudnictví od anglického.

Severní Irsko bylo poznamenáno vleklými konflikty mezi republikány a unionisty, kvůli kterým byla ochota britské centrální vlády ke krokům vedoucím k autonomii nízká. Obavy se však částečně rozplynuly díky tomu, že obě strany projevily snahu dohodnout se s britskou centrální vládou. Proces devoluce zde byl tedy sice pozastaven, ale po této pauze probíhal a stále probíhá velmi dynamicky a dá se říci, že Severní Irsko má poměrně rozsáhlé přenesené pravomoci. Plusovým bodem pro tento region je podle mého názoru to, že jsou jeho zástupci nakloněni široké kooperaci jak s centrální mocí, tak i s jižní částí ostrova. To by mohlo být příslibem pro rozšiřování pravomocí a pokračování procesu devoluce.

7. Závěr

Jedním z cílů práce bylo popsat hlavní autonomní instituce, které vznikly ve Skotsku, Walesu a Severním Irsku, a jejich funkce. Tento cíl byl splněn v kapitolách Skotsko, Wales a Severní Irsko.

Dalším cílem bylo na základě těchto zjištění určit míru autonomie jednotlivých regionů. Práce nemá primárně komparativní charakter, tudíž nemá ambice určit míru autonomie regionů na základě jejich srovnávání, ale na základě délky cesty směrem k nezávislosti, která byla určena v úvodu.

Na základě zjištění provedených v práci se tedy dá říci, že nejdále na této cestě je Skotsko, což je dle mého názoru dáno i velkou tradicí autonomních snah. Jak jsem již uvedl, ona daňová pravomoc má sice spíše symbolický význam, ale mohla by - kromě příslibu pro Skotsko - mít i určitý psychologický efekt na ostatní dva regiony. Z těch je v současnosti dále na cestě k úplné autonomii, myslím si, Severní Irsko, protože má soudní systém na podobné bázi jako Skotsko, zatímco Wales má společné soudnictví s Anglií. Až donedávna bylo Severní Irsko dále také v tom, že Shromáždění Severního Irska může schvalovat zákony v rámci přenesených oblastí. Nyní bude mít tuto pravomoc i Velšské národní shromáždění, a to na základě výše zmíněného referenda.

Posledním cílem práce bylo popsat proces devoluce v obecné rovině, což se podařilo v kapitole nazvané Charakteristika procesu devoluce.

Na základě provedených zjištění si myslím, že zvolené řešení v podobě procesu devoluce je pro Velkou Británii ideální. Tento model představuje jakýsi mezistupeň mezi unitárním státem a federací. Naprosto unitární stát by byl podle mne nestravitelným soustem pro zmíněné regiony, naopak model federace by zřejmě nebyl kladně přijímán centrální britskou mocí. Na druhou stranu je otázkou, kam až může proces devoluce dojít, zda může mít za následek federativní uspořádání státu, či dokonce nezávislost některých regionů. Na tuto otázku nalezneme odpověď až v budoucnosti.

8. Použitá literatura a zdroje

8.1 Literatura:

Fiala, Vlastimil – Říchová, Blanka: 2002. Decentralizační trendy v západní Evropě. In: Fiala, Vlastimil – Říchová, Blanka (eds.): *Úloha politických aktérů v procesu decentralizace*. Moneta-FM: Olomouc – Praha, 9 – 35.

Klokočka, Vladimír: 2006. *Ústavní systémy evropských států (srovnávací studie)*. Linde: Praha.

Říchová, Blanka: 2002. Devoluční proces ve Velké Británii. Proměna role politických stran. In: Fiala, Vlastimil – Říchová, Blanka (eds.): *Úloha politických aktérů v procesu decentralizace*. Moneta-FM: Praha – Olomouc, 247 – 338.

Říchová, Blanka: 2005. Devoluce na britský způsob aneb Skotsko na cestě od nezávislosti. *Mezinárodní politika*. 7/29, 9 – 11.

Říchová, Blanka: 2008. Spojené království Velké Británie a Severního Irska: devoluce – tradice – změna. In: Dvořáková, Vladimíra a kol.: *Základní modely demokratických systémů: komparace politických systémů*. Oeconomica: Praha, 95 – 153.

Svatoň, Jan: 1996. Ústavní systém Velké Británie. In: Filip, Jan – Koudelka, Zdeněk – Kroupa, Jiří – Svatoň, Jan – Šimíček, Vojtěch – Vlčková, Renata: *Soudobé ústavní systémy*. Masarykova univerzita: Brno, 5 – 32.

8.2 Internetové zdroje:

BBC, dostupné na: www.bbc.co.uk.

Directgov, dostupné na: www.direct.gov.uk.

HM Courts & Tribunals Service, dostupné na: www.hmcourts-service.gov.uk.

Legislativa, dostupné na: www.legislation.gov.uk.

Mravináč, Michal: 2007. Severní Irsko: Lekce v ovládní nenávisi. *Mezinárodní politika*. 7/2007, 29 – 32, dostupné na: <http://www.iir.cz>, 27.3.2011.

Nidirect Government Services, dostupné na: www.nidirect.gov.uk.

North South Ministerial Council, dostupné na: www.northsouthministerialcouncil.org.

O mém volebním hlasu, dostupné na: www.aboutmyvote.co.uk.

Parlament Spojeného království, dostupné na: www.parliament.uk.

Rampant Scotland, dostupné na: www.rampantscotland.com.

Severoírská komise právních služeb, dostupné na: www.nilsc.org.uk.

Shromáždění Severního Irska, dostupné na: www.niassembly.gov.uk.

Skotská vláda, dostupné na: www.scotland.gov.uk.

Skotské soudy, dostupné na: www.scotcourts.gov.uk.

Skotský parlament, dostupné na: www.scottish.parliament.uk.

Služba Severního Irska pro soudy a soudní dvory, dostupné na: www.courtsni.gov.uk.

States of Jersey – Online information and public services for the island of Jersey, dostupné na: www.gov.je.

Úřad Prvního ministra a Zástupce Prvního ministra, dostupné na: www.ofmdfmi.gov.uk.

Velšské národní shromáždění, dostupné na: www.assemblywales.org.

Vláda Severního Irska, dostupné na: www.northernireland.gov.uk.

Vláda Velšského shromáždění, dostupné na: www.wales.gov.uk.

Zodpovědný občan, dostupné na: www.responsiblecitizen.co.uk.

9. Resumé

Devolution is undoubtedly a very dynamic process that significantly influenced, yet still affecting and will affect the political process in Great Britain. The work is focused on its particular manifestations in the regions of Scotland, Wales and Northern Ireland. It aims to describe an autonomous institutions under the devolution process in these regions arose, according to the classical division of powers into legislative, executive and judicial powers. This goal was achieved in the chapters Scotland, Wales and Northern Ireland. Another objective was to determine the degree of autonomy of individual regions. As a tool to measure the degree of autonomy for the regions served an imaginary journey to the end of which is independence. Based on the facts contained in the work after it was determined how far or near the regions are from the target.